

Öğretmen Adaylarının Empatik Becerileri İle Problem Çözme Becerileri

Salih Zeki Genç
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
İlköğretim Bölümü
szgenc@yahoo.com

Temel Kalafat
Ankara Üniversitesi
Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü
kalafattemel@comu.edu.tr

Özet

Araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının empatik eğilimleri ve problem çözme becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmaya Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesinin farklı bölümlerinde öğrenim gören 360 öğretmen adayı katılımcı olarak alınmıştır. Verilerin toplanması amacıyla, Problem Çözme Envanteri (Heppner ve Peterson, 1982) ile Empatik Eğilim Ölçeği (Dökmen, 1988) kullanılmıştır. Problem Çözme Envanteri Türkçe'ye Şahin, Şahin ve Heppner (1993) tarafından uyarlanmıştır. Verilerin analizinde, t test ve Anova istatistiksel analiz teknikleri kullanılmıştır. Sonuçlar, öğretmen adaylarının cinsiyetlerine ve bölümlerinin öğretim biçimlerine (birinci öğretim ve ikinci öğretim) göre empatik beceri ile ilgili görüşleri arasında farklılık olduğunu, öğrenim gördükleri sınıflara, anabilim dallarına, annelerinin ve babalarının öğrenim düzeylerine göre ise empatik becerileri arasında farklılık olmadığını göstermektedir. Diğer taraftan, problem çözme becerileriyle ilgili olarak da, öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri sınıflara, anabilim dallarına ve babalarının öğrenim düzeylerine göre problem çözme becerileri ile ilgili algıları arasında farklılığın olduğu; cinsiyet, bölümlerinin öğretim biçimlerine (birinci öğretim ve ikinci öğretim) ve annelerinin öğrenim düzeylerine göre ise farklılığın olmadığı ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Adayları, Problem Çözme, Empati

Prospective Teachers' Problem Solving Skills and Empathic Skills

Abstract

The main purpose of this study is to examine prospective teachers' problem solving skills and empathic skills according to different variables. Randomly assigned 360 students from Çanakkale Onsekiz Mart University in Turkey were taken as participants. Empathic Inclination Scale (Dökmen, 1988) and Problem Solving Inventory (Heppner ve Peterson (1982) which was adapted to Turkish language by Sahin, Sahin and Heppner (1993) were used in data collection. Data were analyzed by t test and One Way Anova statistical methods. Results reveal that there are differences between prospective teachers' empathic inclinations according to sex and types of course program (daytime course program or evening course program) and there is no difference between their problem solving skills according to grade level, study department, parents' educational attainment. Moreover, the differences between prospective teachers' problem solving skills according to grade level, study department, fathers' educational attainment were found and no differences between prospective teachers' problem solving skills according to sex, type of course program (daytime course program or evening course program) was found.

Key Words: Prospective Teachers, Problem Solving, Empathy

1. Giriş

Öğretmenlerin problem çözme ve empatik becerilerinin yüksek olması okul içinde karşılaştıkları problemlerin kaynaklarını anlamalarını ve bu problemleri çözmelerini kolaylaştırabilir. Çünkü Problem, temelde, bireyin bir hedefe ulaşmada engellenme ile karşılaştığı çatışma durumudur. Bu engellenme hedefe ulaşmayı güçleştirebilir. Böyle bir durumda problem çözme, engeli aşmanın en iyi yönünü bulmaktır. Yani, problem kavramına bağlı olarak ne yapılacağı bilinmediği durumlarda yapılacak olanı bilmektir (Kılıç ve Koç, 2003). Problemlerin çözümünde şu dört aşama takip edilebilir; 1. Hazırlık aşaması, 2. Kuluçka aşaması, 3. Kavrayış ya da aydınlanma aşaması, 4. Değerlendirme ve düzeltme aşaması. Bu yapıya göre ilk önce problemin ne olduğu ortaya konulur ve problemle ilgili bilgiler toplanır (Hazırlık). İkinci aşamada ilerleyen zamanlarda daha iyi bir çözüm bulunacağı düşünülerek bir süre çözüm aranmaz (Kuluçka). Daha sonraki aşamada ise ani ve tümüyle yeni bir fikir ortaya konur (Kavrayış ya da aydınlanma). Bu tanıma göre, problem çözme sürecinin son aşamasında ise bulunan çözümün işleyip işlemediği kontrol edilir (Değerlendirme). Eğer çözüm işe yaramıyorsa, süreç tekrar başa alınır ya da çözümde gerekli değişiklikler yapılır (Morgan, 2009). Bu tanımın yanı sıra, D'Zurilla ve Goldfried (1971) problem çözmeyi, beş aşamalı bilişsel-duyuşsal ve davranışsal bir süreç olarak açıklar. Bu sürecin ilk adımında problemin tanımlanması yer alır. İkinci adım ise, alternatif çözümler üretilmesini içerir. Üçüncü adım, bu problemlerin değerlendirilmesini, dördüncü adım ise karar verme sürecini içerir. Son basamakta ise verilen kararın uygulamaya konulması önem kazanır. D'Zurilla ve Goldfried'in yaptığı bu tanım, problem çözme davranışının sistemli ve bilinçli olarak işlediğini göstermektedir. Nitekim Altun (2003) kendisini sistematik ve kararlı bireyler olarak gören kişilerin, kendilerini doğru problem çözme becerisine de sahip olarak gördüklerini belirtmiştir. Yine yapılan bir diğer araştırmada da, sosyal problem çözme becerisine sahip bireylerin farklı karar alma stillerini kullandıkları ortaya konulmuştur (Morera, Maydeu-Olivares, Nygren, White, Fernandez ve Skewes, 2006). Bu çalışmaların yanı sıra problem çözme becerisi ve çeşitli konular arasındaki ilişkiyi inceleyen çeşitli çalışmalar vardır. Bunlardan bazıları; ergenlerin suç işleme davranışı ile problem çözme becerileri (Jaffee ve Zurilla; 2003), stres ve problem çözme becerileri (Baker, 2003; Ray, 1965; Dubow ve Tisak, 1989; Kant, D'Zurilla ve Maydeu-Olivares, 1997), şizofreni, öfke krizleri, karar alma stilleri ve obezite gibi rahatsızlıklar ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalardır (Epstein, Paluch, Gordy, Saelens ve Ernst, 2000; Güçray, 2003; Sukhodolsky, Golub, Stone ve Orban, 2005; Zanello, Perrig ve Huguelet, 2006).

Yukarıda problem çözme davranışının tanımı ve açıklamaları incelendiğinde ilk olarak problemle ilgili bilgilerin toplanmasının, problemin nedenlerinin kavranmasının önemli olduğu görülmektedir. Bu noktada empati, kişinin problemi doğru tanımlamasına yardımcı olacak bir beceri olabilir. Dökmen (1998) empatiyi, bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakması, o kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi olarak tanımlamıştır.

Tanıma dikkat ettiğimizde karşıdaki kişinin duygu ve düşüncelerini anlamak ve kendini onun yerine koymak, kişinin problem çözme becerisini özellikle sosyal problem çözme becerisini olumlu yönde etkileyecek bir özelliktir. Empatik becerisi gelişmiş birey, iletişime girerken daha az çatışma yaşayacaktır. Nesdale, Griffith, Durkin ve Maass (2005)'in yaptığı çalışma sonuçlarına göre, farklı etnik gruplara hoşgörü gösteren bireylerin empati düzeylerinin de yüksek

bulunması bunun bir kanıtıdır. Findlay, Girardi ve Coplan (2006)'ın yaptıkları araştırma sonuçlarına göre ise; empatik bireyler kendilerinin sosyal davranışlarını olduğu kadar, başkalarının sosyal davranışlarını da anlamada daha hassas olduklarını göstermiştir. Aynı zamanda, McMahon, Wernsman ve Parnes (2006) empatik becerileri yüksek olan bireylerin daha fazla prososyal davranış özelliklerini gösterdiklerini bulmuşlardır. Yapılan diğer bazı çalışmalarda saldırganlığın temel yapıları ile empati arasında negatif bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur (Sergeant, Dickins, Davies ve Griffiths, 2006; Yüksel, 2004). Bu araştırmalar da empatik becerinin, sosyal davranışlar üzerinde nasıl etkili olduğunu açık bir şekilde bize göstermektedir.

Bu becerilerin öğretmenlerde gelişmiş olması çok önemlidir. Bu becerileri gelişmiş öğretmen, öğrencilerini daha iyi anlayacak, onlarla daha iyi iletişime girecek, sorunlara daha doğru ve pozitif çözümler geliştirecektir. Bu nedenle, bu çalışmada öğretmen adaylarının empatik becerileri ile problem çözme becerileri karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir.

Araştırmanın temel amacı, öğretmen adaylarının problem çözme becerileri ile empatik becerilerinin farklı değişkenler açısından değerlendirilmesidir. Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Öğretmen adaylarının empatik becerileri ile problem çözme becerileri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Öğretmen adaylarının empatik becerileri ile problem çözme becerileri öğrenim gördükleri sınıflara göre farklılaşmakta mıdır?
3. Öğretmen adaylarının empatik becerileri ile problem çözme becerileri öğrenim şekillerine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Öğretmen adaylarının empatik becerileri ile problem çözme becerileri öğrenim gördükleri anabilim dallarına göre farklılaşmakta mıdır?
5. Öğretmen adaylarının empatik becerileri ile problem çözme becerileri annelerinin öğrenim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
6. Öğretmen adaylarının empatik becerileri ile problem çözme becerileri babalarının öğrenim durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

2. Yöntem

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma grubu olarak ulaşılabilirlik bakımından en uygun olan ve heterojen olduğu düşünülen Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencileri tanımlanmıştır. Katılımcı grup olarak Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesinin İlköğretim Bölümü (Sınıf Öğretmenliği ABD ve Fen Bilgisi Öğretmenliği ABD) Yabancı Diller Bölümü (İngilizce Öğretmenliği ABD) ve Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören 400 öğretmen adayına ölçekler uygulanmıştır. Ölçekleri yanlış ya da eksik cevaplayanların çıkarılmasıyla 360 öğretmen adayının cevapları değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 1: Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet, Öğrenim Gördükleri Sınıf, Öğrenim Şekilleri, Annelerinin ve Babalarının Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımları

Üniversite Öğrencilerinin Genel Özellikleri		f	%
Cinsiyet	Erkek	124	34.4
	Kadın	236	65.6
	Toplam	360	100.0
Öğrenim gördükleri sınıf	3. sınıf	177	49.2
	4. sınıf	183	50.8
	Toplam	360	100.0
Bölümlerin öğretim biçimleri	Normal öğretim	190	52.8
	İkinci Öğretim	170	47.2
	Toplam	360	100.0
Annelerinin öğrenim durumları	Okur-yazar değil	23	6.4
	İlkokul mezunu	185	51.4
	Ortaokul mezunu	40	11.1
	Lise mezunu	72	20.0
	Üniversite mezunu	40	1.1
	Yüksek Lisans-Doktora	-	-
Toplam	360	100.0	
Babalarının öğrenim durumları	Okur-yazar değil	5	1.4
	İlkokul mezunu	129	35.8
	Ortaokul mezunu	49	13.6
	Lise mezunu	92	25.6
	Üniversite mezunu	85	23.6
	Yüksek Lisans-Doktora	-	-
Toplam	360	100.0	

2.2. Veri Toplama Araçları

Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ)

Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ), bireylerin günlük yaşamdaki empati kurma potansiyellerini ölçmek amacıyla Dökmen (1988) tarafından geliştirilmiştir. Likert tipte bir ölçek olup, 20 sorudan oluşmakta ve her soruya 1'den 5'e kadar puan verilmektedir. Puanları toplarken 3.,6.,7.,8.,11.,12.,13.,15. Sorular tersinden toplanmaktadır. Ölçekten alınacak en düşük puan 20, en yüksek puan ise 100'dür. Toplam puan katılımcıların empatik eğilim puanlarını ifade eder. Puanın yüksek olması, empatik eğilimin yüksek olduğunu, puanın düşük olması empatik eğilimin düşük olduğunu gösterir. EEÖ, Dökmen (1988) tarafından 70 kişilik bir öğrenci grubuna ölçeğin test-tekrar test yöntemi kullanılarak, üç hafta arayla uygulanmasıyla güvenilirliği elde edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda ölçeğin güvenilirliği .82 bulunmuştur. Katılımcıların ölçeğin tek ve çift maddelerinden aldıkları puanlar arasındaki ölçek yarılama güvenilirliği .86 olarak bulunmuştur. EEÖ'nün geçerlik çalışması yine Dökmen (1988) tarafından yapılmıştır. 24 kişilik bir katılımcı gruba EEÖ ve Edwards Kişisel Tercih Envanteri'nin "Duyguları Anlama" bölümü uygulanarak elde edilen benzer ölçekler geçerliği ise .68 bulunmuştur.

Problem Çözme Envanteri

Heppner ve Peterson (1982) tarafından geliştirilen ölçeğin ilk uyarlama çalışması, Akkoyun ve Öztan (1988. Akt. Taylan, 1990) tarafından yapılmıştır. Daha sonra Taylan (1990) ve Şahin, Şahin ve Heppner (1993) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Problem Çözme Envanteri 35 maddeden oluşmakta ve 6'lıkert türü bir ölçme aracıdır. Ölçeğin güvenirlik çalışmalarında $\alpha = .88$, testi yarıya bölme güvenirlik katsayısı ise $r = .81$ olarak bulunmuştur. Ölçekten alınacak en düşük puan 32 en yüksek puan ise 192'dir. Düşük puanlar problem çözmede etkili olabilmeyi yüksek puanlar ise problemler karşısında etkin çözümler üretememeyi açıklamaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından belirlenen ölçekler kullanılarak toplanmıştır. Anketler ilk olarak 400 öğrenciye uygulanmış, hatalı ve eksik girilen anketler çıkarılarak toplam 360 öğrenciden veriler alınmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Ölçek yoluyla toplanan veriler daha sonra yorumlanmak üzere aşağıdaki şekillerde analiz edilmiştir. Bu analizde;

1. Öğretmen adaylarının empatik eğilimleri ile problem çözme becerilerinin cinsiyetlerine, öğrenim gördükleri sınıflara (3. ve 4. sınıf) ve öğrenim şekillerine (normal öğretim ve ikinci öğretim) göre farklılaşp farklılaşmadığı ortalamalar arasındaki farkın test edilmesinde kullanılan "t testi" ile yoklanmıştır.

2. Öğretmen adaylarının empatik eğilimleri ile problem çözme becerilerinin annelerinin ve babalarının öğrenim durumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığı tek boyutlu varyans (anova) analizi ile yoklanmış; farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek üzere Tukey testi kullanılmıştır.

3. Bulgular

Araştırmadan elde edilen bulgular, daha önce belirtilen alt problemlere bağlı olarak altı kategoride ele alınmıştır.

3.1. Öğretmen Adaylarının Empatik Becerileri ve Problem Çözme Becerilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Empatik Beceri ve Problem Çözme Becerisinin Cinsiyet Değişkenine Göre İncelenmesi Sonucu Elde Edilen Veriler

Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	SK	sd	t	p
Problem Çözme	Kız	236	126,01	20,38	358	1,28	0.201
	Erkek	124	123,02	22,31			
Empatik Beceriler	Kız	236	59,55	9,39	358	-1,33	0.183
	Erkek	124	60,96	9,74			

Tablo 2’de, öğretmen adaylarının problem çözme becerileri ile empatik becerilerinin cinsiyet değişkenine göre değişip değişmediği kontrol edilmiştir. Öğretmen adaylarının, problem çözme becerileri hakkındaki görüşleri incelendiğinde, kız öğretmen adaylarının problem çözme becerileri ortalamasının erkeklere ait ortalamaya yakın olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, öğretmen adaylarının cinsiyetleri ile problem çözme becerileri hakkındaki görüşleri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır [$t= 1.28$ $p<0.05$]. Öğretmen adaylarının empatik becerileri cinsiyete göre kontrol edildiğinde de, kızların ve erkeklerin ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [$t= -1,33$ $p<0.05$]. Bu sonuçlara göre, öğretmen adaylarının problem çözme ve empatik becerilerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı ortaya konulmuştur.

3.2. Öğretmen Adaylarının Empatik Becerileri ve Problem Çözme Becerilerinin Öğrenim Gördükleri Sınıf Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Empatik Beceri ve Problem Çözme Becerisinin Öğrenim Görülen Sınıf Değişkenine Ait İncelenmesi Sonucu Elde Edilen Veriler

Boyutlar	Sınıf	N	\bar{X}	SK	t	p
Problem Çözme	3.sınıf	177	127,38	17,88	2.13	0.033
	4. sınıf	183	123,02	23,59		
Empatik Beceriler	3. sınıf	177	60,02	9,44	0.975	0.975
	4. sınıf	183	60,06	9,63		

Tablo 3’de öğretmen adaylarının problem çözme becerileri ve empatik becerileri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı öğrenim gördükleri sınıf değişkenine göre kontrol edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, 3. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının, problem çözme becerilerinin 4. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir [$t= 2.13$ $p<0.05$]. Bunun yanı sıra öğretmen adaylarının empatik becerileri sınıf değişkenine göre kontrol edildiğinde 3. sınıf ve 4. sınıf öğretmen adayları arasında anlamlı derecede bir farklılık olmadığı görülmüştür [$t= 0.975$ $p<0.05$].

3.3. Öğretmen Adaylarının Empatik Becerileri ve Problem Çözme Becerilerinin Öğrenim Şekilleri Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Empatik Beceri ve Problem Çözme Becerisinin Öğrenim Şekilleri Değişkenine Göre İncelenmesi Sonucu Elde Edilen Veriler

Boyutlar	Öğrenim Şekli	N	\bar{X}	SK	t	p
Problem Çözme	N.Ö	190	124,00	21,61	0.938	0.285
	İ.Ö	170	126,08	20,47		

Empatik Beceriler	N.Ö	190	60,75	9,79	0,136	0.105
	İ.Ö	170	59,25	9,17		

Tablo 4'te öğretmen adaylarının problem çözme ve empatik becerilerinin öğrenim şekillerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği kontrol edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda normal öğrenim ve ikinci öğrenim öğrencilerinin problem çözme becerileri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür [$t= 0.938, p<0.05$]. Öğretmen adaylarının empatik beceri düzeyleri kontrol edildiğinde ise, normal öğrenim ve ikinci öğrenim öğrencileri arasında yine anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t= 0,136, p<0.05$].

3.4. Öğretmen Adaylarının Empatik Becerileri ve Problem Çözme Becerilerinin Öğrenim Gördükleri Anabilim Dalı Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Empatik Beceri ve Problem Çözme Becerisinin Öğrenim Gördükleri Anabilim Dalı Değişkenine Göre İncelenmesi Sonucu Elde Edilen Veriler

		Karelerin toplamı	sd	Ortalama Kareler	F	p
Problem Çözme Becerileri	Gruplar arası	32523.055	3	10841.018	30.370	0.000
	Gruplar içi	127079.876	356	356.966		
	Toplam	159602.931	359			
Empatik Beceriler	Gruplar arası	8192.753	3	2730.918	39.860	0.000
	Gruplar içi	24390.536	356	68.513		
	Toplam	32583.289	359			

Tablo 5'te öğretmen adaylarının problem çözme ve empatik becerileri öğrenim gördükleri anabilim dalı değişkenine göre incelenmiştir. Öğretmen adaylarının problem çözme becerilerinin öğrenim gördükleri anabilim dallarına göre değişip değişmediğini kontrol edildiğinde, anabilim dalları arasında farklılıklar olduğu görülmüştür [$F_{(3-356)}=30.370, p<0.05$]. Farklılığın hangi anabilim dallarında öğrenim gören öğretmen adayları arasında olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılan Tukey testi sonuçlarına göre, Sınıf öğretmenliği anabilim dalında öğrenim gören öğretmen adayları ile Türkçe Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği ve İngilizce Öğretmenliği anabilim dallarında öğrenim gören öğretmen adayları arasında Sınıf Öğretmenliğinde öğrenim gören öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

Öğretmen adaylarının empatik becerileri öğrenim gördükleri anabilim dalına göre kontrol edildiğinde ise, 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur [$F_{(3-356)}=39.860, p<0.05$]. Farklılığın hangi anabilim dallarında öğrenim gören öğretmen adayları arasında olduğunu ortaya

koymak amacıyla yapılan Tukey testi sonuçlarına göre, İngilizce anabilim dalında öğrenim gören öğretmen adayları ile diğer anabilim dalları (Sınıf Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği) arasında İngilizce Öğretmenliği bölümü lehine; Fen Bilgisi Eğitimi anabilim dalında öğrenim gören öğretmen adayları ile Türkçe öğretmenliği arasında Fen Bilgisi Eğitimi öğretmen adayları lehine; Sınıf Öğretmenliği öğretmen adayları ile Türkçe Öğretmenliği arasında Türkçe Öğretmenliği öğretmen adayları lehine olduğu bulunmuştur.

3.5. Öğretmen Adaylarının Empatik Becerileri ve Problem Çözme Becerilerinin Annelerinin Öğrenim Durumları Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Empatik Beceri ve Problem Çözme Becerisinin Annenin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İncelenmesi Sonucu Elde Edilen Veriler

		Karelerin toplamı	sd	Ortalama Kareler	F	p
Problem Çözme Becerileri	Gruplar arası	1252.326	4	313.081	0.702	0.591
	Gruplar içi	158350.605	355	446.058		
	Toplam	159602.931	359			
Empatik Beceriler	Gruplar arası	521.033	4	130.258	1.442	0.220
	Gruplar içi	32062.256	355	90.316		
	Toplam	32583.289	359			

Tablo 6'da öğretmen adaylarının problem çözme ve empatik becerilerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği kontrol edilmiştir. Tablo incelendiğinde, öğretmen adaylarının hem problem çözme becerileri [$F_{(4-355)}=0.702$, $p<0.05$] hem de empatik becerileri hakkındaki [$F_{(4-355)}= 1.442$, $p<0.05$] görüşlerinde annelerinin öğrenim durumlarına göre 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu yönüyle, çalışmaya katılan öğretmen adaylarının gerek problem çözme becerileri gerekse empatik becerileri hakkındaki görüşlerinin annelerinin öğrenim durumlarına göre farklılaşmadığı görülmektedir.

3.6. Öğretmen Adaylarının Empatik Becerileri ve Problem Çözme Becerilerinin Babalarının Öğrenim Durumları Değişkenine Göre İncelenmesi

Tablo 7. Öğretmen Adaylarının Empatik Beceri ve Problem Çözme Becerisinin Babalarının Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İncelenmesi Sonucu Elde Edilen Veriler

		Karelerin toplamı	sd	Ortalama Kareler	F	p
Problem Çözme Becerileri	Gruplar arası	3730.784	4	932.696	2.724	0.049
	Gruplar içi	155872.146	355	439.076		
	Toplam	159602.931	359			
Empatik Beceriler	Gruplar arası	141.336	4	35.334	0.387	0.818
	Gruplar içi	32441.953	355	91.386		
	Toplam	32583.289	359			

Tablo 7’de öğretmen adaylarının problem çözme ve empatik becerilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği kontrol edilmiştir. Öğretmen adaylarının problem çözme becerileri hakkındaki görüşleri ile babalarının öğrenim durumları arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir [$F_{(4-355)}=2.724, p<0.05$]. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılan Tukey testi sonuçlarına göre, üniversite mezunu ve lise mezunu olanlar ile okur-yazar olmayanlar, ilköğretim mezunu ve ortaokul mezunu olanlar arasında, üniversite mezunu ve lise mezunu olanlar lehine anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmen adaylarının empatik becerilerinin babalarının öğrenim durumlarına göre değişip değişmediği kontrol edildiğinde ise, 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür [$F_{(4-355)}= .387, p<0.05$].

4. Tartışma ve Sonuç

Araştırma bulguları incelendiğinde, öğretmen adaylarının problem çözme ve empatik becerilerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu sonuç Güçray (2003)’ün problem çözme ile ilgili çalışması ile tutarlılık göstermektedir. Güçray, problem çözme becerisi düzeyinde erkekler ve kızlar arasında anlamlı bir fark olmadığını belirtmektedir. Bireylerin algılanan problem çözme becerilerinde cinsiyete göre farklılık olmaması çalışma sonucunda elde edilen bir durum olmasına rağmen, Tamres, Janicki, ve Helgeson (2002) kızların, problemi çözmek için kullandıkları stratejilerin ve becerilerin erkeklere göre daha fazla olduğunu vurgulamaktadır. Elde edilen bulgular aynı zamanda Duru (2002)’nin empatik eğilimler ile ilgili çalışması ile de zıtlık göstermektedir. Duru da empatik beceriler açısından kızlar ve erkekler

arasında anlamlı bir farklılık olduğu yönünde sonuçlar elde etmiştir. Araştırmacı yaptığı bu çalışmada kızların empatik eğilimlerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğunu göstermiştir (Duru, 2002).

Öğretmen adaylarının, problem çözme beceri düzeyleri ve empatik becerileri hakkındaki görüşleri öğrenim gördükleri sınıf değişkenine göre incelendiğinde, 3. sınıf öğretmen adayları problem çözme becerileri bakımından, kendilerini 4. sınıf öğrencilerine göre daha başarılı görürken, empatik becerilerde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu sonuçlar, problem çözme becerisi ile ilgili bazı araştırmalarla tutarlılık göstermektedir. Katkat ve Mızrak (2003) da, problem çözme becerisinin sınıf düzeyine göre farklılaştığına ilişkin bulgular elde etmişlerdir. Bunun yanı sıra, Forgatch (1989) da sınıf düzeyinin problem çözme becerisini etkilediğini belirtmektedir. Bu çalışmada, 4. sınıf öğrencilerinin problem çözme becerisinin 3. sınıf öğrencilerine göre aldıkları eğitimin sonuna gelmiş olmalarından dolayı daha yüksek olmaları gerekirken, 3. sınıf öğrencilerinin bu becerilerinin daha yüksek olması oldukça şaşırtıcıdır. Fakat bu durum, son sınıf öğrencilerin daha yoğun gelecek kaygıları yaşamaları ve bu kaygılarla bağlantılı olarak bazı zamanlar umutsuzluğa düşmesinden kaynaklanabilmektedir. Özellikle son yıllarda iş bulma imkanının daha da zorlaşması öğrencilerin depresyon düzeylerini arttırmaktadır ve bu yoğun bir sorun olarak gençlerin zihinlerini sürekli meşgul etmektedir (Özdel, Bostancı, Özdel ve Oğuzhanoğlu, 2002; Özgüven, 1992).

Öğretmen adaylarının, problem çözme ve empatik becerileri hakkındaki görüşleri incelendiğinde, öğrenim türlerine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu sonuç, öğrenim türünün empatik beceriler ve problem çözme becerileri üzerinde bir farklılığa neden olmadığını göstermektedir.

Diğer yandan öğretmen adaylarının problem çözme ve empatik becerilerinin anabilim dalı değişkenine göre değişip değişmediği kontrol edildiğinde, farklı anabilim dallarında öğrenim gören öğrencilerin problem çözme ve empatik becerilerinin farklılaştığı görülmektedir. Sonuçlara göre Sınıf Öğretmenliği Anabilim dalında öğrenim gören öğretmen adaylarının, Türkçe Öğretmenliği, Fen Bilgisi Öğretmenliği ve İngilizce Öğretmenliği Anabilim dalında öğrenim gören öğretmen adaylarına göre problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının problem çözme becerileri arasındaki bu farklılık programdaki seçmeli ve zorunlu derslerden kaynaklanabilir. Alınan bu derslerin içeriği problem çözme becerilerini geliştirici nitelikler taşıyabilir. Çünkü bireylerin aldığı eğitim ve bu eğitim esnasında problem çözme sürecini öğrenmeleri, problem çözme becerilerini daha etkili olarak kullanmalarını sağlayabilmektedir (Altunçekiç, Yaman ve Koray, 2005). Empatik becerilerle ilgili sonuçlar kontrol edildiğinde ise, eğitim esnasında daha çok iletişim gerektiren bölümlerin empatik becerilerinin daha yüksek olduğunu görmekteyiz. Özellikle Yabancı Dil Bölümü öğrencilerinde empatik beceri puanlarının yüksek olması, dil eğitiminin daha çok iletişime dayalı olmasından kaynaklanabilir. Karşılıklı konuşmalar, televizyon ve bilgisayar üzerindeki video sunumları gibi iletişim etkinlikleri bireylerin empatik becerilerinin gelişmesinde etkili olabilmektedir. Bunun yanı sıra laboratuvar ortamı gibi toplu çalışmayı gerektiren Fen Bilgisi Öğretmenliği öğrencilerinin de empatik beceri düzeylerinin diğer bölümlere göre yüksek çıkması da anlamlıdır. Araştırma bulgularımız, Duru (2002)'nin çalışmasıyla da tutarlılık göstermektedir. Duru da çalışmada, Yabancı Dil Bölümü öğrencilerinin empatik beceri düzeylerinin diğer bölüm öğrencilerine göre daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Öğretmen adaylarının annelerinin öğrenim durumlarının problem çözme ve empatik becerilerine etki edip etmedikleri kontrol edildiğinde, bu değişkenin hem problem çözme becerilerinde hem de empatik becerilerinde bir farklılığa neden olmadığı görülmüştür. Bu sonuç, Güçray'ın (2003) ve Acun-Kapıkıran ve Fiyakalı (2003)'nin sonuçları ile farklılık göstermektedir. Araştırma sonuçları, annelerin eğitim durumunun çocukların algılanan problem çözme becerisinde etkili olduğunu vurgulamaktadır.

Bunun yanı sıra öğretmen adaylarının problem çözme ve empatik becerilerine babalarının öğrenim durumu değişkenine göre bakıldığında öğretmen adaylarının problem çözme becerilerinin babalarının öğrenim durumuna göre farklılaştığı görülürken, empatik beceriler için böyle bir farklılık bulunamamıştır. Babalarının öğrenim durumu yüksek olan öğretmen adaylarının kendilerini, problem çözme becerisi yüksek bireyler olarak kabul ettikleri görülmüştür. Bu sonuç, Korkut (2002)'un araştırma sonuçları ile zıtlık göstermektedir. Korkut (2002)'un çalışma sonuçlarına göre anne babanın eğitim düzeyinin, bireyin problem çözme becerisinde etkisi olmadığı vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra Alniak ve Dinçer (2005)'in çalışmaları araştırma bulgularımızı destekler niteliktedir. Araştırmacılara göre, anne ve babanın eğitim seviyesi, çocuğun problem çözme becerisinde etkili olabilir ve bu konuda, anne babalara gerekli eğitimin verilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar.

Sonuç olarak, çağdaş eğitim, bireyin problem çözme becerilerini geliştirmeyi en önemli amaçlarından biri olarak görmektedir. Özellikle John Dewey'in ortaya koyduğu eğitim ilkeleri bu konuda eğitim anlayışına önemli katkılar sağlamıştır. Pragmatizm'i temel alan İlerlemecilik eğitim felsefesinin birincil amaçlarından biri bu özelliği geliştirmektir. Fakat ne yazık ki, eğitim ile ilgili çağdaş görüşlerde problem çözme becerilerinin geliştirilmesi üzerine bu kadar vurgu yapılmasına rağmen, görüyoruz ki sorunların çözümünde bireyler, hala çağdışı eylemlere başvurumaktadırlar. Özellikle okullarda, öğretmenlerin disiplini sağlamak amacıyla, fiziksel ve sözel saldırganlık içeren eylemlere başvurmaları da, öğretmenlerin problem çözme becerileri ile ilgili bazı kuşku doğurmaktadır.

Okulların, öğrenciyi hayata hazırlayan bir süreç olduğunu temel alarak, öğretmenlerin öğrenciyi örnek olması gereken bir lider olması gerektiğini ve problemlere nasıl çözüm bulması gerektiği konusunda öğretmene rehber olması gerektiğini düşünüyoruz. Bu açıdan sağlıklı problem çözme davranışını engelleyen ve onu geliştiren değişkenler iyi tanınmalı ve karşındaki kişiyi anlamada en önemli faktör olan empati becerisi geleceğin öğretmen adaylarında geliştirilmelidir.

Kaynakça

- Acun-Kapıkıran, N., ve Fiyakalı, C. (2003). "Lise Öğrencilerinde Akran Baskısı ve Problem Çözme". **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, <http://egitimdergi.pamukkale.edu.tr> adresinden 22.03. 2008 tarihinde alınmıştır.
- Alniak, Ş., ve Dinçer, Ç. (2005). "The Evaluation of Interpersonal Problem Solving Skills of the Children Attending to the Preschools Applying Different Educational Approaches". **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 38(1) , 249-266.
- Altun, İ. (2003). "The Perceived Problem Solving Ability and Values of Student Nurses and Midwives". **Nurse Education Today**, 23, 575-584.

- Altunçekiç, A., Yaman, S., ve Koray, Ö. (2005). “Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlilik İnanç Düzeyleri ve Problem Çözme Becerileri Üzerine Bir Araştırma (Kastamonu İli Örneği)”. **Kastamonu Eğitim Dergisi**, 13(1), 93-102.
- Baker, R. S. (2003). “A Prospective Longitudinal Investigation of Social Problem Solving Appraisals on Adjustment to University, Stress, Health and Academic Motivation and Performance”. **Personality and Individual Differences**, 35, 569-591.
- Dökmen, Ü. (1988). “Empatinin Bir Modele Dayandırılarak Ölçülmesi ve Psikodrama İle Geliştirilmesi”. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 62(21), 155-190.
- Dökmen, Ü. (1998). **İletişim Çatışmaları ve Empati** (2. Basım). Ankara: Sistem Yayıncılık.
- Dubow, E. F., ve Tisak, J. (1989). “The Relation Between Stressful Life Events and Adjustment in Elementary School Children: The Role of Social Support and Social Problem Solving Skills”. **Child Development**, 60(6), 1412-1423.
- Duru, E. (2002). “Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilim Düzeylerinin Bazı Psikososyal Değişkenler Açısından İncelenmesi”. **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2(12), 21-34.
- D'Zurilla, T. J., ve Goldfried, M. R. (1971). “Problem Solving and Behaviour Modification”. **Journal of Abnormal Psychology**, 78, 107-126.
- Epstein, H. L., Paluch, R. A., Gordy, C. C., Saelens, E. B., ve Ernst, M. M. (2000). “Problem Solving in the Treatment of Childhood Obesity”. **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 68(4), 717-721.
- Findlay, C. L., Girardi, A., ve Coplan, R. J. (2006). Links Between Empathy, Social Behaviour and Social Understanding in Early Childhood. **Early Childhood Research Quarterly**, 21, 347-359.
- Forgatch, S. M. (1989). “Patterns and Outcome in Family Problem Solving: The Disrupting Effect of Negative Emotion”. **Journal of Marriage and Family**, 51(1), 115-124.
- Güçray, S. (2003). “The Analysis of Decision Making Behaviour and Perceived Problem Solving Skills in Adolescents”. **The Turkish Online Journal of Educational Technology**, 2(2): tojet.net/artciles/225.htm adresinden 04. 07. 2007 tarihinde alınmıştır.
- Heppner, P. P., ve Petersen, C. H. (1982). The Development and Implications of a Personal Problem Solving Inventory. **Journal of Counseling Psychology**, 29(1), 66-75.
- Jaffee, B. W., ve D'Zurilla, T. J. (2003). “Adolescent Problem Solving, Parent Problem Solving and Externalizing Behavior in Adolescents”. **Behaviour Therapy**, 34, 295-311.
- Kant, L. G., D'Zurilla, T. J., ve Maydeu-Olivares, A. (1997). “Social Problem Solving as a Mediator Stress-Related Depression and Anxiety in Middle Aged and Elderly Community Residents”. **Cognitive Therapy and Research**, 21(1), 73-96.
- Katkat, D., ve Mızrak, Ö. (2003). “Öğretmen Adaylarının Pedagojik Eğitimlerinin Problem Çözme Becerilerine Etkisi”. **Milli Eğitim Dergisi**, 158, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/158/katkat.htm> adresinden 18. 02. 2008 tarihinde alınmıştır.
- Kılıç, A., ve Koç, M. (2003). “Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Düzeylerinin Mesleki Eğitim Programları Açısından Karşılaştırılması”. **Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 17, 1-17.
- Korkut, F. (2002). “Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri”. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 22, 177-184.

- McMahon, S. D., Wernsman, J., ve Parnes, A. L. (2006). "Understanding Prosocial Behaviour: The Impact of Empathy and Gender Among African American Adolescents". **Journal of Adolescent Health**, 39 , 135-137.
- Morera, O. F., Maydeu-Olivares, A., Nygren, T. E., White, R. J., Fernandez, N. P., ve Skewes, M. C. (2006). "Social Problem Solving Predicts Decision Making Styles among US Hispanics". **Personality and Individual Differences**, 41 , 307-317.
- Morgan, T. C. (2009). **Psikolojiye Giriş** (18. baskı Çev: Sibel Karakaş). Ankara: Eğitim Kitabevi.
- Nesdale, D., Griffith, J., Durkin, K., ve Maass, A. (2005). "Empathy, Group Norms and Children Ethnic Attitudes". **Applied Development Psychology**, 26 , 623-637.
- Özdel, L., Bostancı, M., Özdel, O., ve Oğuzhanoglu, N. K. (2002). "Üniversite Öğrencilerinde Depresif Belirtiler ve Sosyo-Demografik Özelliklerle İlişkisi". **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 3 , 155-161.
- Özguven, İ. E. (1992). "Üniversite Öğrencilerinin Sorunları ve Başetme Yolları". **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 7 , 5-13.
- Ray, S. W. (1965). "Mild Stress and Problem Solving". **The Journal of American Psychology**, 78(2) , 227-234.
- Sahin, N., Sahin, H. H., ve Heppner, P. P. (1993). "Psychometric Properties of the Problem Solving Inventory in a Group of Turkish University Studies". **Cognitive Therapy Research**, 17 , 379-396.
- Sergeant, M. J., Dickins, T. E., Davies, M. N., ve Griffiths, M. D. (2006). "Aggression, Empathy and Sexual Orientation in Males". **Personality and Individual Differences**, 40 , 475-486.
- Sukhodolsky, G. D., Golub, A., Stone, e. C., ve Orban, L. (2005). "Dismantling Anger Control Training for Children: A Randomized Pilot Study of Social Problem-Solving Versus Social Skills Training Components". **Behaviour Therapy**, 36(1) , 115-24.
- Tamres, L. K., Janicki, D., ve Helgeson, V. S. (2002). "Sex Differences in Coping Behavior: A Meta-Analytic Review and an Examination of Relative Coping". **Personality and Social Psychology Review**, 6(1) , 2-30.
- Taylan, S. (1990). Heppner'in Problem Çözme Enventerinin Uyarlama, Güvenilirlik ve Geçerlilik Çalışmaları. **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüksel, A. (2004). "Empati Eğitim Programının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi". **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 12(2) , 329-340.
- Zanello, A., Perrig, L., ve Huguelet, P. (2006). "Cognitive Functions Related to Interpersonal Problem-Solving Skills in Schizophrenic Patients Compared With Healthy Subjects". **Psychiatry Research**, 142 , 67-78.